

MAAELUMINISTEERIUM

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Tootjaorganisatsioonide võimalused ühistute tootearenduse parandamiseks

Kristel Maidre

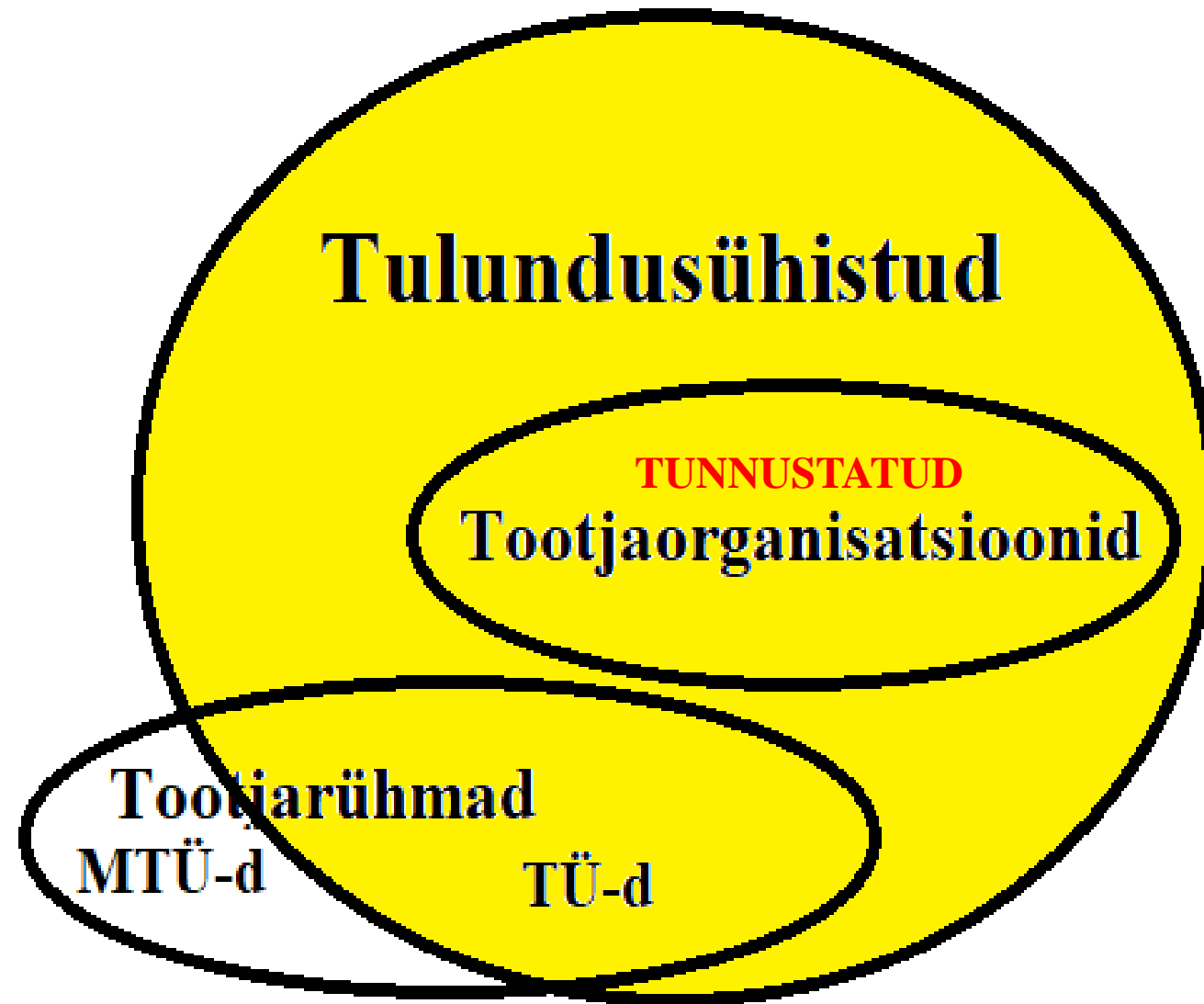
Maaeluministeerium

põllumajanduspoliitika osakond

09.10.2020

- EL toidusektori tarneaahel
- Tootjaorganisatsioonide eelised
- Tootjaorganisatsioonide tunnustamine
- Tootjaorganisatsioonid EL liikmesriikides
- Tootjaorganisatsioone toetavad meetmed

Mis on mis?

17.9%

EU share of global agri-food
(food and drinks) exports

Agriculture

10.3 million holdings
of which
65.6% < 5 ha
6.9% > 50 ha

1.5% EU GDP

40% EU total land area (i.e. over **171 million** ha of land for agricultural production)

32% of EU farmers > 65 years
35% are women

Food and feed industry

2.1% EU GDP
Turnover: **€1.1 trillion**

294,000 companies
of which **99%** SMEs

Employment to **4.5 million** people
15 staff per company (average)

277,000 wholesale companies & traders
€1 trillion turnover, **2 million** staff

904,000 companies and stores
€1.1 trillion turnover, **7.4 million** staff
Concentration ratio - CR5 > **60%**

Distributors

1.9 million food and catering services
11 million staff

Consumers

500 million consumers

Tootjaorganisatsioonide roll tarneahelas

- EL-is on 10,3 mln põllumajandustootjat - suhteliselt väikesed, tegutsevad üksteisest sõltumatult.
- Töötlejate ja hulgi- ja jaemüüjate seas palju suurettevõtjaid.
- Ebavõrdsed läbirääkimispositsioonid - põllumajandustootjatel raske kaitsta oma huve tarneahela teiste osalejatega peetavatel läbirääkimistel.
- Põllumajandustootjate ühise läbirääkimispositsiooni tugevdamiseks toetab EL põllumajandustootjaid, kes soovivad koostöö tegemiseks ühineda **tootjaorganisatsioonidesse** ja neid, kes soovivad teha koostööd oma partneritega toidutarneahela tootmis- ja kaubanduspoolel, moodustades nn **tootmisharudevahelisi organisatsioone**.

Tootjaorganisatsioonide eelised

- aitavad põllumajandustootjatel vähendada tehingukulusid ning teha koostööd oma toodete töötlemisel ja turustamisel
- annavad põllumajandustootjatele parema ühise läbirääkimispositsiooni võimaldades:
 - koondada tarneid;
 - parandada turustamist;
 - pakkuda liikmetele tehnilist ja logistilist tuge;
 - aidata kvaliteedijuhtimisega;
 - soodustada teadmussiiret.
- võivad vähendada tarneahela järgmiste lülide tehingukulusid:
 - väiksem ebakindlus pikaajalise planeerimise osas
 - vähem ärisuhteid ja stabiilsemad hinnad
 - tarnete tõhusam korraldamine ja tarnimine
 - parem kvaliteedi tagamine (andmed, jälgitavus, ohutus)

Tunnustatud tootjaorganisatsioonid

saavad kasutada:

- erandeid ELi konkurentsieeskirjade kohaldamisest - tunnustatud TO võib oma liikmete nimel nende kogutoodangu või kogutoodangu osaga seoses kavandada tootmist, optimeerida tootmiskulusid, viia põllumajandustooteid turule ja pidada läbirääkimisi põllumajandustoodete tarnelepingute üle;
- EL rahalisi vahendeid rakenduskavades toodud eesmärkide elluviimiseks.

Konkurentsioigus ja erandid

Üldreeglina on EL-i konkurentsioigusega keelatud kahe või enama sõltumatu turuosalise vahelised kokkulepped (nt hinnakokkulepped) mis piiravad konkurentsi. Selline keeld puudutab näiteks kokkuleppeid, mille eesmärk on piirata või kontrollida tootmist, turge, tehnilist arengut, investeeringuid või tarneallikaid.

Põllumajandussektoris tehakse põllumajandustootjatele üldistest konkurentsieeskirjadest erandeid ühise turukorralduse määruse raames ([Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus \(EL\) 1308/2013](#)):

- [artiklis 152](#) on sätestatud erand konkurentsieeskirjadest tunnustatud tootjaorganisatsioonidele ja nende liitudele, kui need vastavad teatavatele tingimustele, nt seoses tootmise kavandamise või põllumajandustoodete tarnelepingute üle peetavate läbirääkimistega.
- [artikkel 209](#) ei piirdu tunnustatud tootjaorganisatsioonidega - see võimaldab igal põllumajandustootjal või põllumajandustootjate ühendusel teha koostööd, nt põllumajandustoodete tootmiseks või müügiks.
- [artikkel 222](#) võimaldab turgude tõsise tasakaaluhäire perioodidel teha konkurentsieeskirjadest erandeid teatavate meetmete puhul.
- Teatavates sektorites on tootjaorganisatsioonide pakkumise juhtimise kohta koostatud erandid, nt kaitstud päritolunimetuse või kaitstud geograafilise tähisega juustu ja singi ([artikkel 150](#) ja [artikkel 172](#)) ning veini puhul.
- Erieeskirju kohaldatakse piimasektori suhtes ([artikkel 149](#)).

Tootjaorganisatsiooni tunnustamine

Tunnustuse saamiseks peab põllumajandussektori tootjaorganisatsioon:

- olema loodud **tootjate** algatusel;
- koosnema **konkreetse põllumajandussektori** tootjatest ja tegutsema nende juhtimisel;
- tegelema **vähemalt ühe tegevusega**:
 - ühine töötlemine,
 - ühine turustamine, sh ühine müügiplatvorm ja transport,
 - ühine pakendamine, märgistamine ja reklaamimine,
 - ühine kvaliteedikontroll,
 - seadmete ja hoidlate ühine kasutamine,
 - sisendite ühishanked,
 - tootmisega otseselt seotud jäätmete ühine käitlemine vms
- järgima **vähemalt ühte konkreetset eesmärki**

Tootjaorganisatsiooni tunnustamine - eesmärgid

- 1) tootmise kavandamine ja kohandamine vastavalt nõudlusele, eriti kvaliteedi ja koguse osas;
- 2) pakkumise koondamine ja toodete turuleviimine, sh otseturunduse kaudu;
- 3) tootmiskulude ja investeringutasuvuse optimeerimine reageerimaks keskkonnavalastele ja loomade heaolu standarditele, ning omahindade tasakaalustamine;
- 4) säästvate tootmise meetodite, uuenduslike tavade, majanduskonkurentsi ja turu arengu uuringute tegemine;
- 5) keskkonnasäästlike viljelustavade ja tootmistehnoloogia ning loomade heaolu tagamise tavade ja tehnika kasutamise edendamine ja selleks tehnilise abi osutamine;
- 6) tootmisstandardite kasutamise edendamine ja selleks tehnilise abi osutamine, tootekvaliteedi parandamine ja kaitstud päritolunimetuse, geograafilise tähise või riikliku kvaliteedimärgisega toodete arendamine;
- 7) kõrvalsaaduste ja jäätmete käitlemine, eelkõige vee, mulla ja maastiku kaitseks ning elurikkuse säilitamiseks või arendamiseks;
- 8) loodusvarade säästvasse kasutamisse ja kliimamuutuste leevendamisse panustamine;
- 9) reklaami ja turustamise algatuste ettevalmistamine;
- 10) puu- ja köögiviljasektori rakenduskavade kohaselt moodustatud ühisfondide juhtimine;
- 11) futuuritygude ja kindlustussüsteemide kasutamiseks vajaliku tehnilise abi andmine.

Tootjaorganisatsiooni tunnustamine - lisatingimused

- minimaalne liikmete arv ja/või turustatava toodangu miinimumkogus või väärtus;
- tegevuste nõuetekohase elluviimise kohta piisavad tagatised nii kestuse kui ka tõhususe, inimressursi, seadmete ja tehnika liikmete kasutusse andmise ja pakkumise koondamise kohta;
- teatavad nõuded põhikirja suhtes, eelkõige peab see andma liikmetele võimaluse organisatsiooni demokraatlikult kontrollida.

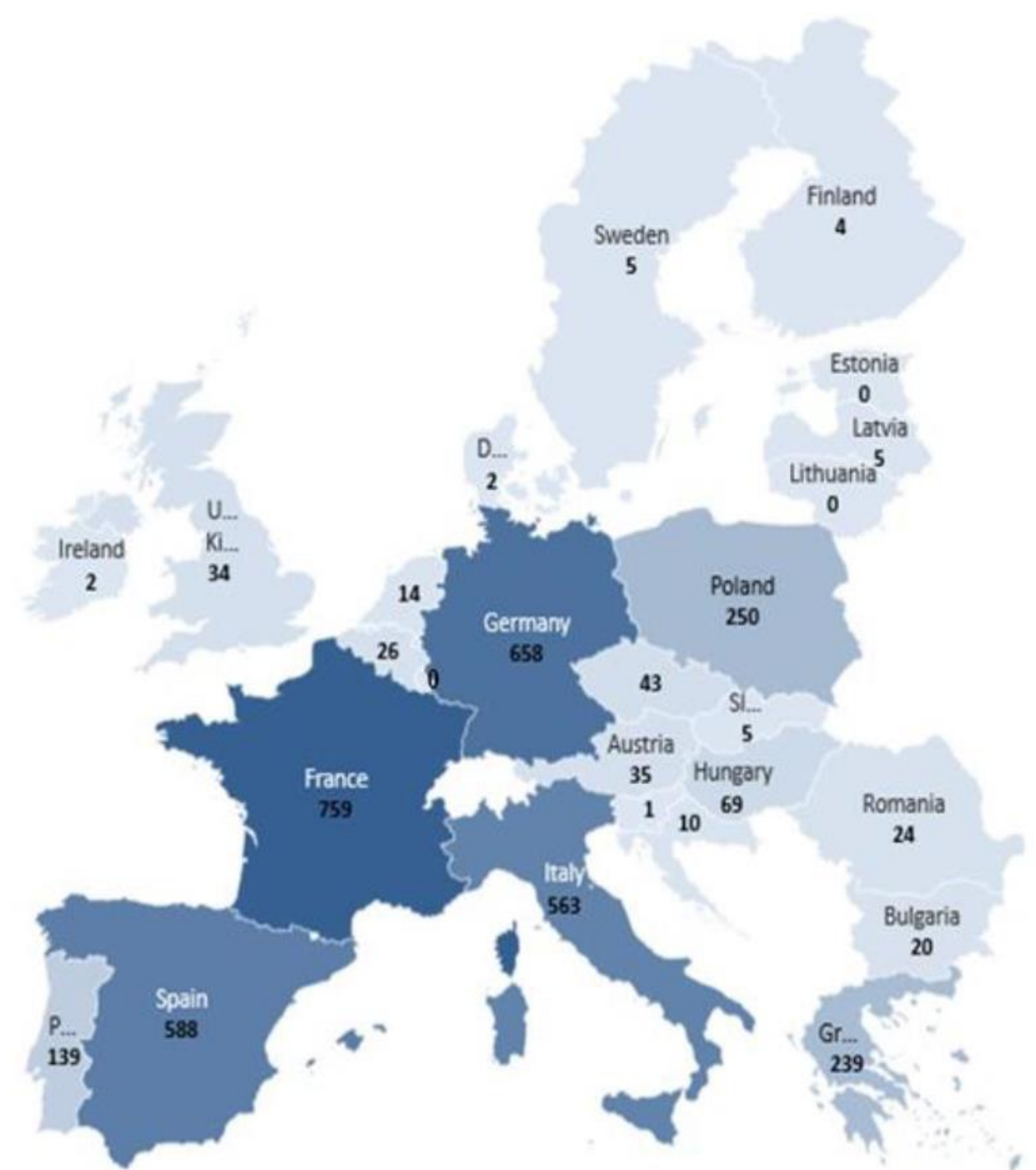
Mitmes sektoris tegutsevale TO-le võib anda rohkem kui ühe tunnustuse, tingimusel, et TO vastab iga sektori puhul, mille osas ta tunnustust taotleb, tunnustamise tingimustele.

Eri riikide põllumajandustootjad võivad ühineda piiriüleseks tootjaorganisatsiooniks. Sellisel juhul tunnustab organisatsiooni EL-i riik, kus asub organisatsiooni peakorter.

Tootjaorganisatsiooni tunnustamine - sektorid

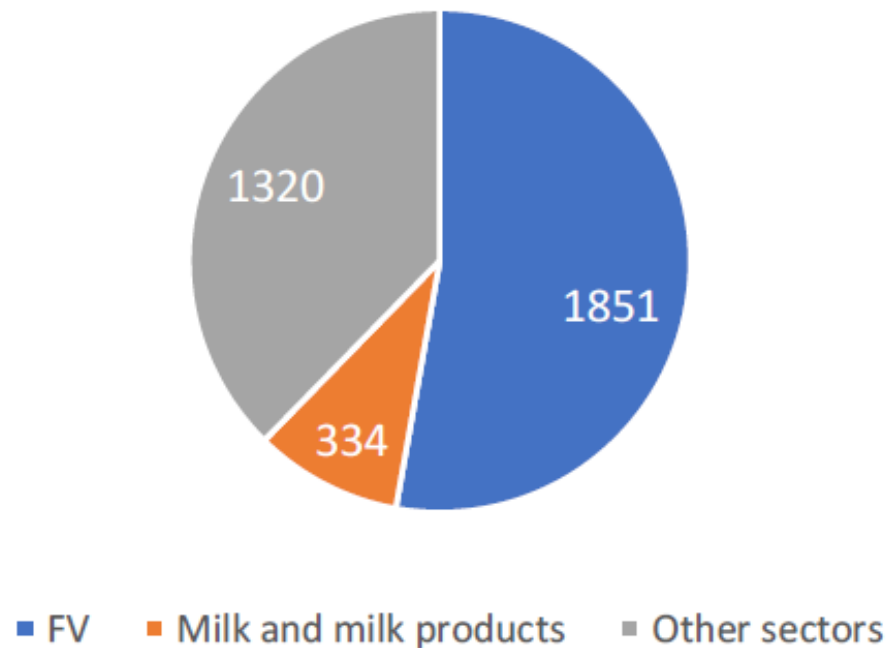
- a) teravili,
- b) riis,
- c) suhkur,
- d) kuivsööt,
- e) seemned,
- f) humal,
- g) oliiviõli ja lauaoliivid,
- h) lina ja kanep,
- i) puu- ja köögiviljad,
- j) töödeldud puu- ja köögiviljasaadused,
- k) banaanid,
- l) vein,
- m) eluspuud ja muud taimed, taimesibulad, -juured jms, lõikelilled ja dekoratiivne taimmaterjal,
- n) tubakas,
- o) veise- ja vasikaliha,
- p) piim ja piimatooted,
- q) sealiha,
- r) lamba- ja kitseliha,
- s) munad,
- t) linnuliha,
- u) põllumajandusliku päritoluga etüülalkohol,
- v) mesindustooted,
- w) siidiussid,
- x) muud tooted.

Tunnustatud tootjaorganisatsioonid EL-is 2017

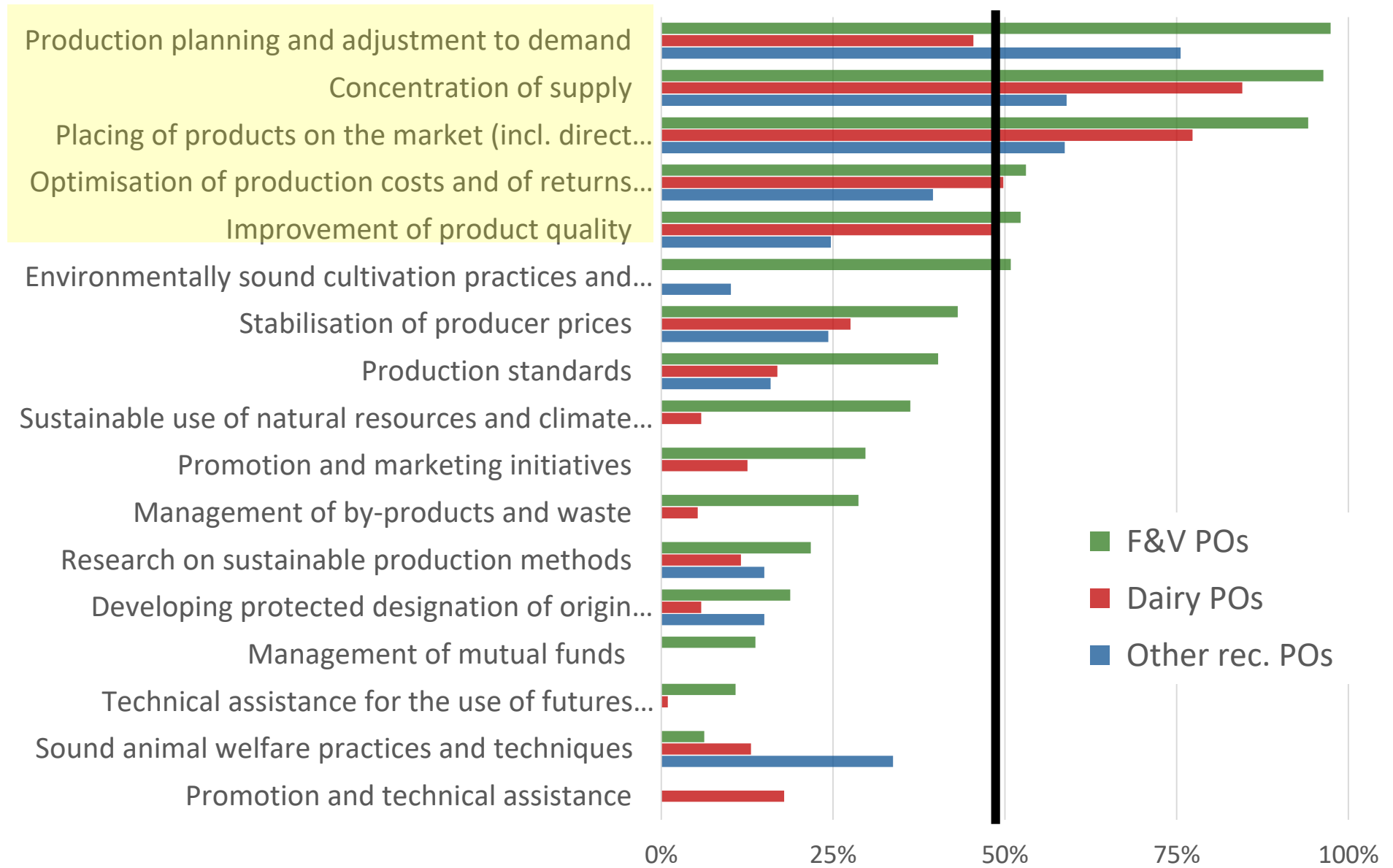

Tunnustatud tootjaorganisatsioonid EL-is

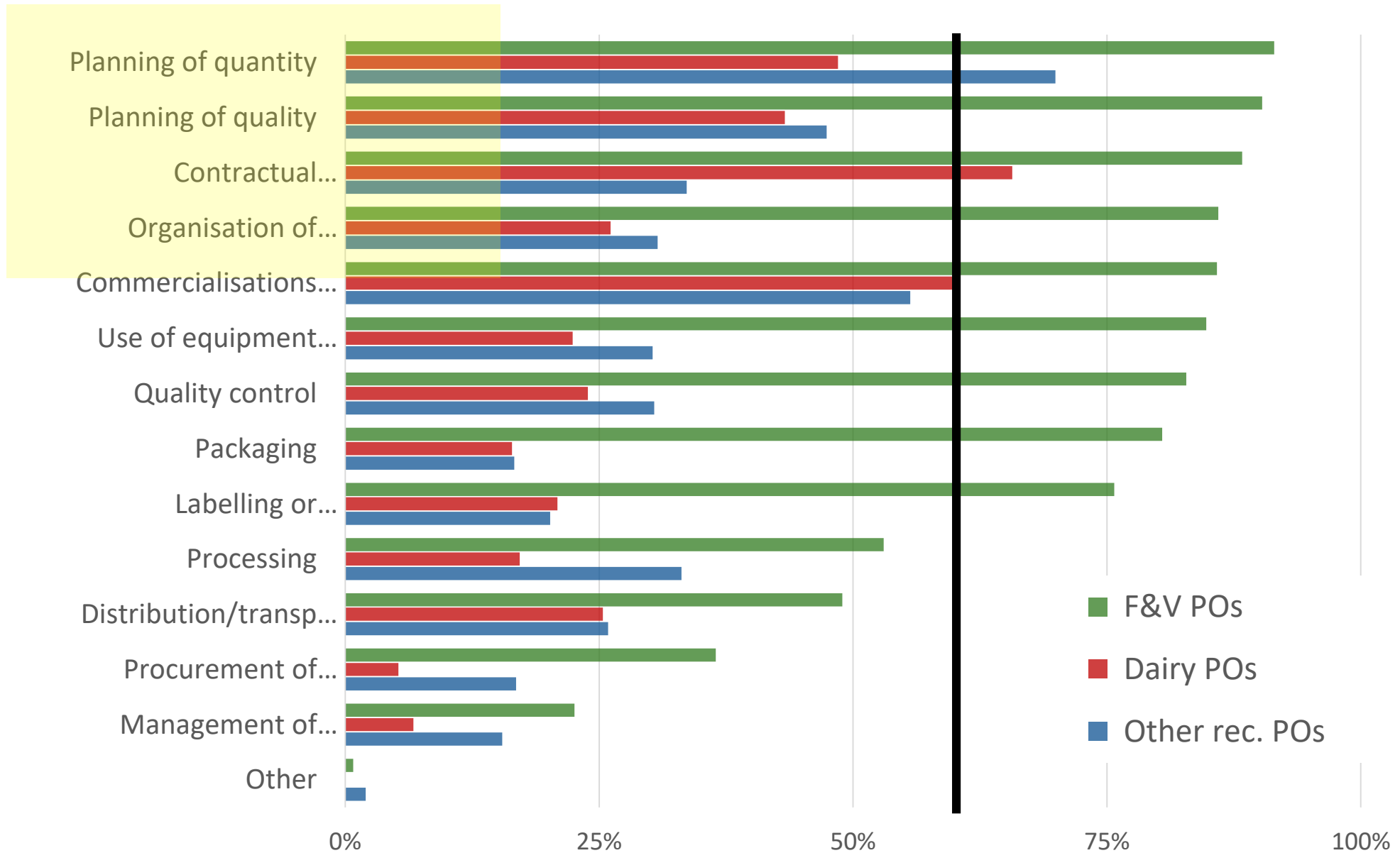
- EL-is on ca 3505 tunnustatud tootjaorganisatsiooni või nende liitu (2018), millest 53% tegutsevad puu- ja köögivilja sektoris, 10% piima ja piimatoodete sektoris ja 38% muudes sektorites.

Tunnustatud tootjaorganisatsioonide eesmärgid

Tunnustatud tootjaorganisatsioonide tegevused

Ühistegevuse toetamisest MAK-is

2014-2020

- Tootjarühmade tunnustamine
- Tootjarühma loomise ja arendamise toetus
- Tunnustatud tootjarühma põllumajandustoodete töötlemise ja turustamise investeeringutoetus
- Suurprojekt ehk ühistute vahelise koostöö edendamine ehk toetus ühistulise piimatööstuse rajamiseks (E-Piim).

ÜPP strateegiakava 2021-2027

- Tunnustatud tootjaorganisatsioonide loomise toetamine;
 - Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine.
 - Investeeringud
-
- Sektoripõhised sekkumisliigid

Tootjaorganisatsioonide loomise toetus

- Sekkumise eesmärk on soodustada põllumajandustootjate ja põllumajanduslike tulundusühistute koondumist
- Sekkumise sihtgrupiks on omavahel liituvad põllumajanduslikud TÜ-d, kelle eesmärk on saavutada tunnustamine TO-na ning kes saavutavad selle kuni nelja aasta jooksul alates toetustaotluse rahuldamisest.
- Lisaks saavad toetust taotleda põllumajanduslikud tulundusühistud, kes liituvad tunnustatud TO-ga.
- Toetatavateks tegevusteks on põllumajandusühistute liitumisega ning tunnustatud TO loomisega kaasnevad kulud.
- Toetuse suurus on maksimaalselt 100 000 eurot, mida makstakse kahes osas.
- Toetuse suurus määratakse vastavalt tunnustatud TO-d moodustada soovivate põllumajandusühistute arvule ning nende müügitulu suurusele.
- Toetuse määramise eelduseks on tegevuskava olemasolu, milles on kirjeldatud tegevused TO-na tunnustamiseks ning eesmärgid, mida tunnustatud TO-na soovitakse saavutada. Põllumajandusühistu liitumisel tunnustatud TO-ga esitatakse tegevuskava, milles on kirjeldatud liitumisprotsess.

Tootjaorganisatsioonide arendamise toetus

- Sekkumise eesmärk on toetada tunnustatud TO-sid oma juhtimisvõimekuse tõstmisel ning seeläbi tagada nende jätkusuutlikkus.
- Sekkumise sihtgrupiks on tunnustatud TO-d ja nende liidud, kelle taotlemisele eelnenud majandusaasta müügitulude suurus kokku peab moodustama ühes sektoris Eestis kokkuostetavast tooraine kogusest kindlaksmääratud protsendi.
- Toetatavateks tegevusteks on tunnustatud TO-de või nende liitude edasisele arendamisele suunatud tegevused, mis on kirjeldatud toetuse taotlemiseks esitatavas tegevuskavas.
- Toetuse suurus on maksimaalselt 125 000 - 250 000 eurot, mida makstakse iga-aastase toetuse vormis summas kuni 25 000 - 50 000 eurot aastas. Maksimaalne toetuse periood on viis aastat.
- Toetuse määramise eelduseks on tegevuskava olemasolu, milles on kirjeldatud TO arendamiseks planeeritavad tegevused ning eesmärgid. Tegevuskava esitatakse viie aasta pikkuse perioodi kohta alates toetuse taotlemisest. Tegevuskavasid hinnatakse ning toetuse taotleja kaitseb seda hindamiskomisjoni ees.

Sektoripõhised sekkumisliigid

- Puu- ja köögiviljasektoris
- Mesindustoodete sektoris
- Muudes sektorites (teravili, kuivsoöt, seemned, veise- ja vasikaliha, piim ja piimatooted, sealiha, lamba- ja kitseliha, munad, linnuliha)
 - Tootjaorganisatsioonid või muud koostöövormid, kes ennast 4 a jooksul tunnustavad tootjaorganisatsioonina
 - 3% otsetoetuste eelarvest (5 mln eurot)
 - Toetuse ülempiir
 - 50 % sekkumiste tegelikest kuludest. Esimese 5 a jooksul alates tunnustamisest 60%.
 - 5% tootjaorganisatsiooni turustatud toodangu väärtusest.
 - Rakenduskavad

Sektoripõhised sekkumisliigid - eesmärgid

- 1) planeerida tootmist ja kohandada seda vastavalt nõudlusele,
- 2) koondada tarneid ning viia turule tooteid, sealhulgas otseturunduse kaudu;
- 3) keskmise ja pikaajalise konkurentsivõime parandamine, eelkõige moderniseerimise kaudu;
- 4) teha teadusuuringuid jätkusuutlike tootmismeetodite vallas ja need meetodid välja arendada,
- 5) edendada, arendada välja ja rakendada
 - keskkonnasäästlikke tootmismeetodeid;
 - kahjurikindlust ja keskkonnahoidlikke viljelustavasid;
 - loomade heaolu standardeid, mis on lähevad kaugemale liidu ja siseriiklike õigusaktidega kehtestatud miinimumnõuetest;
 - keskkonnahoidlikku kõrvalsaaduste ja jäätmete kasutamist ja käitlemist, sh nende taaskasutamist ja väärtustamist;
 - loodusvarade säästvat kasutamist, eelkõige vee, mulla ja õhu kaitset, samuti bioloogilise mitmekesisuse kaitset;
- 6) panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse;
- 7) suurendada toodete kaubanduslikku väärtust, sealhulgas parandada tootekvaliteeti ja edendada selliseid tooteid, mis kuuluvad kaitstud päritolunimetuse, geograafilise tähise või riiklike kvaliteedikavade alla;
- 8) korraldada toodete müügiedendust ja turustamist;
- 9) suurendada puu- ja köögiviljasektori toodete tarbimist nii värskelt kui ka töödeldult;
- 10) vältida ja juhtida riske, et hoida ära kõnealuse sektori turukriise ja nendega toime tulla.

Sektoripõhised sekkumisliigid - sekkumised

- a) investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse;
- b) teadusuuringuteks mõeldud ja eksperimentaaltoodang ning muud meetmed, sealhulgas tegevused, mille eesmärk on: mullakaitse, veekasutuse ja -majanduse parandamine, ebasoodsate ilmastikutingimuste tekitatud kahju vältimine, energia säästmine, energiatõhususe suurendamine ja taastuvenergia kasutamine; bioloogiline ohutus, loomatervis ja loomade heaolu; jäätmete tekitamise vähendamine ning kõrvalsaaduste ja jäätmete kasutamise ja käitlemise tõhustamine, kahjurikindluse suurendamine; pestitsiidide kasutamisega seotud riskide ja mõju vähendamine või veterinaarravimite, sealhulgas antibiootikumide kasutamise vähendamine; elurikkust soodustavate elupaikade loomine ja säilitamine;
- c) nõuandeteenused ja tehniline abi, eelkõige seoses säästva kahjurite ja haiguste tõrje meetoditega, taimekaitsevahendite ja loomatervishoiu toodete säästva kasutamisega ning kliimamuutustega kohanemisega ja nende mõju leevendamisega;
- d) koolitus, sh parimate tavade vahetamine;
- e) mahepõllumajanduslik või integreeritud tootmine;
- f) meetmed, mille eesmärk on suurendada toodete transpordi jätkusuutlikkust ja tõhusust ning toodete säilitamist;
- g) müügiesitamine, teavitustegevus ja turustamine;
- h) kvaliteedikavade rakendamine;
- i) jälgitavuse ja sertifitseerimissüsteemide rakendamine, lõpptarbijale müüdavate toodete kvaliteedi järelevalve;
- j) meetmed kliimamuutuste riski maandamiseks, kliimamuutustega kohanemiseks.

MAAELUMINISTEERIUM

Tänan!